

Haag en boomsingel verzoenen paard met landschap

Het groeiend aantal paardenhouders drukt een fors stempel op de inrichting van het buitengebied. In de vorm van verrommeling bijvoorbeeld. Toch kunnen de paarden ook een verrijking zijn door het gebruik van groene elementen. In plaats van stroomdraad een meidoornhaag.

Tekst Miranda Vrolijk / Beeld Gerdien de Nooy

„Dit is nu precies het probleem.” Rinck Zevenberg houdt een folder in de hand met foto's van een eenzame knol bij een verroeste zeecontainer die als schuilplaats voor het dier dienst doet. De adviseur van SBNL – de Stichting voor Behoud van Natuur en Landschap – somt verder op: smoezelige witte linten, ondeugdelijke afrasteringen, storende voer- en mestopslagen en in het oog springende rijbakken. De omgeving wordt er veelal niet mooier op door een paardenbedrijf. Een zorgelijke ontwikkeling, temeer omdat er steeds meer paarden en paardenhouders bijkomen.

Exacte cijfers ontbreken

In 2006 schatten onderzoekers van Alterra in Wageningen dat er in Nederland zo'n 350.000 tot 400.000 paarden rondliepen. Dit is een schatting omdat exacte cijfers van het aantal paarden in bezit van particulieren ontbreken: die dieren staan wel geregistreerd, maar in verschillende stamboeken. Het aantal paarden van landbouwbedrijven is wel bekend omdat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) elk jaar de landbouw telling publiceert. Hieruit blijkt dat het aantal paarden en pony's bij de bedrijven flink is gegroeid: van 60.000 in 1985 tot zo'n 145.000 in 2008.

Behalve de grootte van de paardenstapel zijn voor het landschap vooral ook het aantal en soort locaties waar de dieren gehouden worden van belang. Volgens Alterra waren er in 2006 zo'n 81.000 locaties, waarvan 90% de paarden hobbymatig houdt in kleine aantallen (1-5). Wat betreft het landschap is dus bij deze hobbyhouders de meeste winst te behalen. Dit is ook de redenatie van SBNL, die in 2006 in samenwerking met Landshapsbeheer Nederland en de Koninklijke Hippische Sportfederatie (KNHS) het project Zorg voor

Een haag van *Crataegus monogyna* scheidt de paardenwei van de familie Mous van de voortuin. Een boomsingel omzoomt de rest van de weide.

Paard en Landschap begon. Een landelijk project, in gang gezet door de notitie Zorg voor Paard en Landschap van het ministerie van LNV. Doel was de verrommeling van het landschap tegen te gaan.

Rinck Zevenberg, met een achtergrond in de bosbouw en boomverzorging, is een van de trekkers van het project net als Marjolein Samplo-nius, die geschoold is in de paardenhouderij. In twee regio's die dienen als pilotprojecten zijn de twee voor SBNL aan de slag gegaan: in de Gelderse Vallei en Zuid-West-Friesland. In beide regio's wonen relatief veel paardenhouders.

IJsselmeerkust

Hoewel de focus van het project op de kleine hobbyhouder lag – daar kun je met kleine ingrepen veel resultaat behalen – hebben de twee zowel particulieren als professionele bedrijven geadviseerd hoe zij de voorzieningen voor de paarden beter en mooier in het landschap kunnen ►

Fruitbomen verfraaien de oprijlaan.

De rijbak links van het huis wordt gecamoufleerd door een aarden wal en *Carpinus betulus*.

Rinck Zevenberg

Marjolein Samplonius

Lambertus Mous

inpassen. „De meeste mensen vinden paarden in de wei namelijk wel mooi, maar het zijn de voorzieningen eromheen die als storend worden ervaren”, legt Samplonius uit. Dit gebeurde onder andere tijdens open dagen op voorbeeldbedrijven. Een daarvan is het bedrijf van Lambertus en Johanna Mous in Mirns aan de IJsselmeerkust. Zij houden voor hun plezier acht paarden – vier Friezen met drie veulens en een Amerikaanse Quarterhorse – en hadden voordat SBNL met het project begon, al veel zelf gedaan aan een mooie landschappelijke inpassing. „Dat straalt wat uit”, verklaart Lambertus Mous.

De landschappelijke inpassing komt neer op drie hoofdmaatregelen: het gebruik van groene alternatieven voor afrasteringen, een ander wei-debeheer en het camoufleren van paddocks (rijbakken), stallen, voer- en mestopslagen.

Als omheining zijn stroomdraad, witte linten of witte hekken gemeengoed. Toch kunnen die volgens SBNL gemakkelijk vervangen worden door bijvoorbeeld hagen van een streekeigen soort. Zo groeit bij de familie Mous rondom de weide aan de voorkant van hun huis een haag van *Crataegus monogyna* die goed tegen de 'zeewind' van het naburige IJsselmeer kan. De haag werkt door de doornen even goed als elke andere afrastering, maar heeft als meerwaarde dat hij het landschap verfraait.

In plaats van de *Crataegus monogyna* adviseerden de SBNL-adviseurs in deze streek eveneens geregeld een doornloze *Crataegus*. Doornen in het snoeiafval van een meidoornhaag kunnen namelijk hoefzweren bij de paarden veroorzaken. Als je de haag goed omvlecht, zullen de viervoeters deze ongemoeid laten en er geen gaten in eten.

Paarden vragen om een ander wei-debeheer dan melkkoeien. Het gras moet structuurrijker zijn en

er dient vaste mest te worden gebruikt in plaats van vloeibare kunstmest. Agrariërs gebruiken doorgaans gier en kunstmest om het gras voor melkkoeien snel te laten groeien. Die weiden zijn herkenbaar aan hun blauwige gloed. „Zulk gras is echter rommel voor paarden”, zegt Lambertus Mous. „Die hebben meer kruiden nodig anders krijgen ze dunner mest.” De weiden in Mirns zijn daarom ingezaaid met een kruidenmengsel en hebben een beduidend andere kleur.

Handig hulpmiddel

Het camoufleren en verzachten van de grotere elementen is een derde belangrijke maatregel. Ook dan is groen weer een handig hulpmiddel. Zo is de rijbak van Mous vanaf de doorgaande weg niet te zien, langs de randen zijn aarden wallen van 60 cm hoog aangebracht en daarbovenop *Carpinus betulus* aangeplant. Samen zijn ze 1,20 m hoog, zodat je te paard vanuit de bak er nog overheen kunt kijken. De kale houten bak is echter volledig aan het zicht onttrokken.

Ook bij deze maatregel hameren Zevenberg en Samplonius op het gebruik van streekeigen soorten. Ten eerste uiteraard omdat die beter gedijen, maar vooral ook omdat die minder opvallen dan uitheemse soorten. Samplonius noemt in dit verband een singel die door een hovenier rondom een manege was aangelegd met als doel die enigszins aan het zicht te onttrekken. „Maar het leek erop alsof de hovenier alles had aangeplant wat hij nog over had, het was een ratjetoe. Daardoor trok het juist de aandacht wat niet de bedoeling was.” Bovendien vinden de twee het een verschil of je in het landschap ingrijpt of in de tuin, die per definitie veel cultuurlijker is.

Beplantingsplan

In totaal hebben de SBNL-adviseurs 23 bedrijven in Zuid-West-Friesland van advies voorzien en 21 in de Gelderse vallei. Dit bestond uit bedrijfsbezoeken en het maken van een beplantingsplan en werd bekostigd uit het project Zorg voor Paard en Landschap. Daarnaast was er per bedrijf €500 beschikbaar voor beplanting op voorwaarde dat de eigenaar een bijdrage zou leveren. Volgens Zevenberg kun je met dat bedrag op de kleine paardenhouderijen heel wat realiseren, het toegezegde geld werkte in elk geval goed als stimulans voor de eigenaren om zelf bij te dragen. „En bovendien, voor het plaatsen van een hek rondom je weide ben je net zoveel geld kwijt”, voegt Mous toe.

Tijdens de open dagen en bedrijfsbezoeken werd de adviseurs duidelijk dat het de meeste mensen aan kennis ontbreekt over de inrichting met groen en het beheer ervan. Zo trof Zevenberg

De haag van Ilex rondom de voortuin voldeed niet als afrastering van de paardenwei; de paarden aten er namelijk gaten in. Een tweede haag van *Crataegus monogyna* was noodzakelijk.

bij een bedrijfsbezoek een notenboom aan waarvan de tak verkeerd was afgezaagd, waardoor deze tot onderaan was uitgescheurd, terwijl dit wel een eyecatcher van het bedrijf was. Adviezen over hoe dit te voorkomen is en andere beheertips, hoorden daarom ook bij de service van Zevenberg en Samplonius. Voor de aanleg echter waren de eigenaren zelf verantwoordelijk; of ze hier een professionele hovenier voor inschakelden was aan henzelf.

Inmiddels is het project afgelopen, maar de twee SBNL-adviseurs zijn druk bezig om er een vervolg aan te geven. Vooral voor de gemeenten zien zij een grote rol weggelegd. Paarden drukken immers een groot stempel op het aanzien van het buitengebied van de gemeenten. Tegelijkertijd echter kunnen zij, als nieuwe economische drager van het platteland, bijdragen aan het instand-

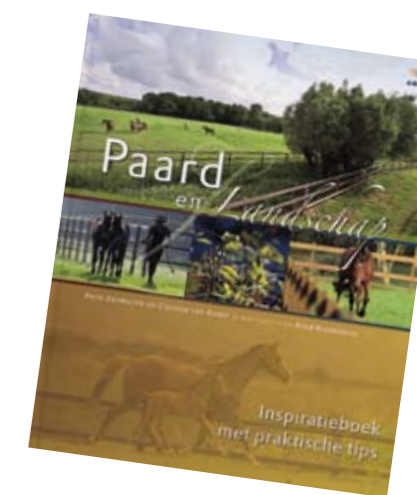
houden van het landelijk gebied. Daarom zouden gemeenten voorwaarden kunnen stellen aan een nieuw paardenbedrijf. „Een verplichte landschappelijke inpassing bijvoorbeeld”, zegt Samplonius.

De adviseurs hebben zich vooralsnog gericht op de drie noordelijke provincies. Ze zijn zowel met de provincies als met verschillende gemeenten in gesprek. De provincies zijn alle drie enthousiast en willen meewerken aan landschapsherstel op voorwaarde dat ook de gemeenten financieel hieraan bijdragen. Bij veel gemeenten echter stuitten de twee op onwetendheid. Samplonius: „Het lijkt hen niet aan te gaan, veel van hen hebben geen beleid op het gebied van paardenhouderij.” De SBNL wil de gemeenten daarom graag tegemoetkomen met onder andere voorlichtingsmateriaal, met daarin de bedrijven die meegeedaan hebben aan het eerste project. ■

Inspiratieboek

De SBNL gaf in het kader van het project **Zorg voor Paard en Landschap in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS)** een inspiratieboek uit. Het boek geeft per type landschap – open, halfopen of besloten – praktische adviezen voor de inrichting van erf of perceel. Ook behandelt het boek de subsidiemogelijkheden. **Paard en Landschap** René Zanderink en Claartje van Andel KNHS

ISBN 978 90 5956 2790, €29,95

Meer over paarden en landschapsinrichting via www.tuinenlandschap.nl

Boomsingel achter het huis die door Mous flink is uitgedund met behulp van SBNL. Het lint is nodig omdat de singel niet dicht genoeg is om als veekering dienst te doen.

De dubbele haag vindt Lambertus Mous een verrijking van zijn erf. Ertussen is een looppad vrijgehouden.